

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sponsalia Et Matrimonium

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

§. I. De Impotentiae Varietate, Causis, obligatione illam tollendi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75229)

TITULUS XV.

De Frigidis, & Maleficiatis, & Impotentia coeundi.

SEquitur aliud Impedimentum Matrimonij, videlicet *Impotentia*, quæ Curiarum Ecclesiasticarum Præsidibus sæpe magnas creat molestias, cum illius ratio, etiam Medicorum auxilio, aliquoties vix deprehendi possit: ex quo non raro contingit, ut necesse sit retractare Sententias, qua-

cunque circumspectione super eadem latis, & Matrimonia, quæ prius ob existimationem Impotentia fuerunt dissoluta, iterum reunire, aut è contrario ea, quæ putabantur ob ignorantiam latentis Impotentia esse valida, hoc Impedimento detecto, dissolvere.

§. I.

De Impotentia Varietate, Causis, & obligatione illam tollendi.

S U M M A R I U M.

1. Impotentia duplex acceptio.
2. Alia est Impotentia generandi, alia coeundi.
3. Et hæc vel Temporanea, vel perpetua.
4. Temporanea censetur etiam, quæ sine morbi gravi periculo tolli nequit.
5. Impotentia item alia est absoluta, alia respectiva.
6. Etiam respectiva potest esse perpetua.
7. Solvuntur Argumenta contraria.
8. Præterea Impotentia alia est Naturalis, alia Accidentalit.
9. Alia antecedens, alia superveniens Matrimonio.

10. &c. Quando presumatur supervenisse?
14. 15. 16. Quas causas habeat?
17. 18. 19. An, & quando detur obligatio tollendi Impotentiam, post Matrimonij contractum detectam?
20. 21. 22. An, & quomodo tolli licite possit maleficium, quo unus, vel uterque conjux factus est impotens?
23. &c. An liceat tollere, vel destrare signa, ad quorum positionem maleficium inducitur, vel continuatur?
28. 29. 30. Quando liceat à malefico petere, ut maleficium tollat?

Quæritur 1. Quid sit Impotentia, & quotuplex? *Impotentia* nomen dupliciter potest accipi. 1. Latè, & genericè, in qua acceptione sub *Impotentia* nomine venit quæcunque, & undecunque proveniens mariti, ac foeminae inhabilitas ad procreationem prolis, & speciei propagationem. 2. Presè, ac specificè, quo modo sumptum denotat eam duntaxat inhabilitatem, quæ provenit ex naturali defectu partium corporis genitalium, & propterea coitum, sive carnalem commixtionem maris cum foemina impedit. Sic accepta opponitur Impotentia, quæ nascitur ex Frigiditate, vel Maleficio; & propterea etiam Rubrica illam ab his distinguit.

Priori modo, sive genericè accepta Impotentia duplex est, una coeundi, altera generandi. *Impotentia coeundi* est vitium naturale, vel accidentale impediens maris, ac foeminae carnalem commixtionem, quæ fit per vas foeminae penetrationem, & seminis in id effusionem. *Impotentia generandi* verò est vitium naturale, vel accidentale, impediens, quò minus ex maris, & foeminae coitu, seu copula carnali perfecta sequatur generatio prolis; & speciei propagatio. Hæc posterior dari potest sine priore, prout fit in senibus, & natura sua, vel ex accidenti sterilibus, qui potentes esse ad copulam

R. P. Schmalzgrueber L. P.

perfectam possunt, licet ex ea ob ineptitudinem seminis prolem non suscipiant.

Quæritur 2. quotuplex sit Impotentia coeundi? *Impotentia* duplex est, alia perpetua, alia Temporanea. *Perpetua* dicitur, quæ per media licita, aut naturaliter aut omnino non, aut non nisi cum gravi vitæ periculo, vel damno salutis corporalis tolli potest. Pirh. hic n. 1. not. 2. Wiestner n. 6. *ibid.* Ex quo sequitur, adhuc perpetuam censendam esse Impotentiam, quæ solum tolli potest per miraculum, aut artem magicam, aut cum periculo, & damno salutis corporalis. *Temporanea* est, quæ sine tali periculo per naturalia, & licita media tolli potest, ut colligitur ex c. fraternitatis 6. h. tit. ibi: Præter miraculum, per opus humanum, absque corporali periculo removeri potest: ubi nomine Operis humani DD. apud Barbof. in c. cit. n. 5. intelligunt non quodcunque, sed illud solum, quod est licitum, & honestum: nam illud solum facere posse dicimur, quod justè facere possumus can. faciat. 15. junct. Gloss. V. eod. caus. 22. q. 2.

Dubium est, an perpetua censenda sit Impotentia, quæ tolli potest sine vitæ quidem, non tamen sine gravi morbi periculo? Affirmant Vega tom. 2. Summ. c. 34. cas. 111. & Henriq. l. 12. de Matr. c. 7. n. 6. nisi textu c. fraternitatis cit. V. corporali, quæ

T t

quo præcipue quidem fatentur intelligi periculum vitæ, simul tamen ajunt non excludi periculum morbi gravis, cum etiam morbi gravis periculum inducat mortis periculum. *Sed melius tenetur negativa cum Zabarell. in c. cit. n. 5. v. nota casum, in fin. Sot. in 4. dist. 34. q. un. art. 2. col. 7. v. dubium autem, Barth. à Ledesm. de Matr. dub. 48. concl. 2. Sanch. l. 7. de Matr. D. 93. n. 18. Palao tr. 28. D. 4. p. 14. §. 1. n. 4. Wiestner hic n. 7. Magnif. P. Schmier p. 3. de Matr. c. 2. n. 81. & colligitur ex c. cit. v. per hæc autem prope finem, ubi Pontifex explicans, quid intelligat per corporale periculum, periculum illud vocat mortis periculum. Unde ad Fundamentum adverse Sententiæ dico non omnem morbum, etiam gravem, inducere discrimen vitæ; nam morbus gravis etiam is censetur, qui gravem molestiam, & dolorem affert, etsi cum mortis periculo non sit conjunctus.*

5 Quæritur 3. Quid sit Impotentia absoluta, quid respectiva? *Res. Absoluta dicitur illa, quæ impedit commercium carnale cum omnibus diversi sexus personis. Respectiva, quæ copulam non absolute, sed tantum respectu unius, vel etiam plurium personarum sexus diversi impedit.*

Dubium est, an Impotentia respectiva perpetua esse possit? Negat S. Bonav. in 4. dist. 34. q. 2. art. 3. Innoc. in c. fraternitatis 6. h. tit. n. 1. Alex. de Nevo ibid. §. quamvis n. 17. Tabien. v. Impedimentum, Imped. 12. q. 5. n. 6. Armill. v. Matrimonium n. 50. Sot. dist. 35. cit. q. un. art. 2. col. 6. v. sed ais, Petr. de Ledesm. de Matr. q. 58. art. 2. dub. 5. Barth. à Ledesm. de Matr. dub. 48. fin. Llamas p. 3. method. Curat. c. 8. n. 13. Et videtur sententia ista probari posse 1. quia ob Impotentiam perpetuam permittitur discessus conjugis à conjugæ, ob Impotentiam respectivam autem non permittitur, ut patet ex can. requisisti 2. caus. 33. q. 1. ubi qui non potest conjugæ suæ uti pro uxore, jubetur habere eam quasi sororem: imò non obscure negatur, posse dari Impotentiam respectivam, dum Pontifex paulò post addit: Si huic non potuit concordare naturaliter, i. e. commiseri, quomodo alteri conveniet? cum naturalis frigiditas, aut maleficium, coitum impediens cum una, cum alia quoque sit impeditura, ut quidam volunt apud Gloss. in can. cit. v. naturaliter. 2. c. laudabilem 5. & c. fraternitatis 6. h. tit. redintegratum est Matrimonium conjugum, qui prius ob impotentiam coeundi, diuturno experimento probatam, separati fuerunt, ex ea solum causa, quòd deinde compertum fuerit, eos, qui respectivè impotentes fuerunt, potuisse coire cum alio, vel alia. atqui causa ista non suffecisset ad Matrimonium redintegrandum, si impotentia respectiva posset esse perpetua; quia cum hoc, quòd maritus potuerit coire

cum alia, adhuc stare potuit, quòd respectu illius, quam duxit, sit perpetuò impotens; ergo &c. 3. Impotentia respectiva oritur maximè vel ex improportione partium genitalium, vel ex maleficio; primum tolli arte medica potest, relaxando muliebrem angustiam, vel auferendo virilis membri improportionem; alterum exorcismis Ecclesiæ, aut à maleficij authore, vel alio.

Sed his non obstantibus, tenendum est tanquam certum, quòd Impotentia respectu certarum personarum possit esse perpetua. Ita Gloss. in c. fraternitatis cit. v. simili, & v. debeat, Scot. in 4. dist. 34. q. un. col. pen. Paludan. q. 2. art. 2. concl. 2. n. 13. & concl. 3. n. 14. Valent. p. 4. D. 10. q. 5. p. 3. Philiac. de Offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. l. 2. c. 10. Henriq. l. 12. de Matr. c. 7. n. 4. & 9. eod. n. 9. in comment. lit. P. & Lit. Q. Sanchez l. 7. de Matr. D. 93. n. 5. Gutier. de Matr. c. 113. à n. 1. Pont. l. 7. de Matr. c. 65. n. 6. Pirhing hic n. 24. Magnif. P. Schmier p. 3. de Matr. c. 2. n. 85. & seqq. Ratio est, quia inter determinatas personas, virum, & foeminam, tanta potest improportio, & inæqualitas intervenire, ut neque per media naturalia, neque per supernaturalia possint ad copulam potentes effici, prout ostendit Paulus Zacharias Q. Q. Medico-Legal. l. 3. tit. 1. q. 6. n. 2. & seqq. hæc autem Impotentia est perpetua; ergo &c.

Neque aliud probant Argumenta opposita. Ad 1. c. requisisti cit. Pontifex loquitur de naturali frigiditate, quæ inducit impotentiam absolutam, apud Sanch. n. 6. observat. Gloss. in can. cit. v. naturaliter, & ibi Turrecr. paulò post pr. v. requisisti. Ad 2. de eadem quæstio erat c. laudabilem cit. In casu c. fraternitatis cit. Matrimonium prius restaurari jubetur, non absolute, sed tum solum, si mulier, quæ prætèxto Impotentia fuit separata à viro priori, & alio ei simili cognosci potuit: quod manifestè indicat, si ab alio ei simili cognosci non potuisset, licet potuisset cognosci ab alijs, matrimonium, dissolutum prætèxto Impotentia, non fuisse restaurandum, & cons. Impotentiam respectivam esse perpetuam. Ad 3. experientià compertum est, quòd naturalis improportio membrorum genitalium, & maleficium, quo respectivè impotentes efficiuntur conjuges, non semper tolli possit medijs licitis: si illicitis quidem tolli ab authore fascini, vel alio queant, cum, ut n. 3. dictum est, id dicamur solum nos facere posse, quòd facere honestè possumus, adhuc manebit perpetua Impotentia; & cons. Impotentia respectiva perpetua esse potest.

Quæritur 4. Quænam sint aliæ Divisiones impotentia? *Res. præter hæcenus allatas, duas potissimum ab Authore solere afferri. Nam 1. dividitur Impotentia in Naturalem, & Accidentalem. Naturalis est, quæ oritur ex defectu naturali, ac ho-*

homini quasi coeva, & connata est, veluti si quis nascatur sine partibus ad copulam requisitis, aut partes illas quidem habeat, sed male conformatas. *Accidentalis*, quæ oritur ex quodam accidenti: quod dupliciter fieri potest; nam aliquando Impotentia oritur ex causa accidentali *intrinsicca*, qualis est humorum intemperantia, seu excessus in calore, frigore, siccitate, humiditate. Aliquando verò ab *Extrinsicca*, puta vitio aëris, maleficio, morbo, &c. *Naturalis Impotentia*, ut Paul. Zacch. *qq. Medico-Legal. l. 3. tit. 1. q. 5. n. 37.* notat, ut plurimum est perpetua, & insanabilis; *Accidentalis* verò non semper est absque remedio, sed tunc solum, cum ex maximis, & validissimis causis ortum habuerit, & diu jam perduraverit, quales sunt longi, & difficiles morbi, valida capitis, cervicis, vel spinæ percussio, larga sanguinis effusio, & ultra vires facta &c. Ita cit. *Author.*

Secundo dividitur in Impotentiam antecedentem, & supervenientem. *Antecedens* est, quæ Matrimonium jam contractum antecessit. *Superveniens*, quæ Matrimonio jam contracto supervenit.

Dubium est, quid præsumendum sit, quando dubitatur, an Impotentia Matrimonium antecesserit, vel subsecuta sit ejus contractum? Host. in *c. fraternitatis 6. h. tit. n. 4. Abb. ibid. n. 16. Sylv. V. Matrimonium 8. q. 16. dicit 9. Gaëta in can. ad limina 30. q. 1. §. 4. q. 237. n. 542. Henrig. l. 12. de Matr. c. 8. n. 3. Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 11. n. 3. fin. Pirhing. hic n. 22. Engl. ibid. n. 10.* volunt præsumendum eo casu, quod præcesserit. *Fundantur* 1. textu *c. fin. h. tit.* ubi probato maleficio, & præsumpto, quod perpetuum sit, per triennalem experientiam, separatum est Matrimonium, nec quæstio mota, an hoc maleficium Matrimonij contractum præcesserit, an verò sit subsecutum: quod tamen fieri debuisset, si Impedimentum in dubio non præsumeretur præcessisse. 2. Ex præsentis sit præsumptio circa præteritum; quia res præsumitur nunc esse, qualis antea fuit, nisi probetur facta mutatio; ergo cum de præsentis constat de Impotentia, præsumitur præcessisse contractum Matrimonij, nisi probetur, quod supervenerit. 3. Si præsumeretur supervenisse contractui, id præsumeretur ideo, quia ex Regula generali in dubio favendum est valori Matrimonij; atqui hæc Regula in casu præsentis non procedit; nam procedit tunc solum, quando Matrimonium potest consequi finem suum, nempe bonum prolis, aut fornicationis vitiationem: quod minimè contingit, ubi conjux est impotens; ergo &c.

Contra Ant. de Butrio in *c. cit. n. 20.* Palao *tr. 28. D. 4. p. 14. §. 7. n. 5.* existimant præsumendum eo casu, quod non præcesserit. Quorum sententiam cum Sanchez. *l. 7. de Matrim. D. 103. n. 4. §. 5.* & alijs R. P. Schmalzgrueber *L. IV.*

limitant P. König *hic n. 13.* & Magnif. P. Schmier *p. 3. de Matrim. c. 2. n. 93.* ex quorum doctrina Impotentia naturalis præsumitur præcessisse; quia qualitas, quæ à natura inest, semper inesse præsumitur: accidentalis verò subsecuta; quia cum natura producat potentem, quilibet supponitur potens, & asserenti, quod quis aliquando impotens fuerit, incumbit onus probandi, utpote cui adversatur præsumptio, à natura ipsa descendens. *Excipit* Sanchez, *l. cit. n. 6.* nisi breve tempus à Matrimonio contracto usque ad consummationis attentionem transisset, ut communiter accidit; tunc enim fatetur, etiam Accidentalem Impotentiam potius præsumendum præcessisse contractum Matrimonij, cum præsumi non debeat eam impotentiam tam brevi tempore accidisse. Sed cum etiam naturale vitium cum tempore supervenire post Matrimonij contractum possit, idcirco

Tertia Sententia cum P. Wiefner *hic n. 30.* considerat, an ejusmodi dubium statim ortum sit post contractum Matrimonij, & illius attentatam consummationem, an verò primùm ex intervallo temporis, præsertim notabilis duorum, vel plurium annorum. *Si primum*, cum Authoribus primæ Sententiæ præsumitur Impotentia præcessisse contractum, maximè si orta sit ex vitio naturali, & non merè accidentali e. g. maleficio, aut mutilatione, quam supra ex Sanchez attuli; quia à potentia, quam homo à natura habet, ad impotentiam adeo brevi tempore non præsumitur transisse. *Si secundum*, præsumi debet supervenisse Matrimonio jam contracto, ex Regula generali; quia quilibet nasci præsumitur cum ijs qualitatibus, quæ à natura debentur homini, nisi probetur contrarium: incumbit ergo onus probandi asserenti, quod hoc casu Impotentia præcesserit Matrimonium.

Neque obstat, quod hoc modo periculum sit, ne quis accedat ad non suam, si scilicet Impotentia antecessit contractum Matrimonij; nam simile etiam periculum est, si præsumatur impotentia Matrimonium præcessisse, & propterea dissoluto Matrimonio, is, qui potens est, contrahat alias nuptias cum alia; posito enim, quod Impotentia primùm supervenerit Matrimonio, ad secundam accedens committit adulterium, saltem materiale. Cum igitur in quavis sententia periculum aliquale sit, ne quis ad non suam accedat, videndum, quanam ex his majori præsumptione juvetur. Ea, quæ dicit præsumendum esse, quod Impotentia contractum præcesserit, unica hac præsumptione juvatur, quod non probetur mutatio; altera, quæ affirmat præsumendum supervenisse, nititur silentio alterius conjugis, qui cum Impotentiam intra tam diuturnum tempus non adverterit, præsumitur agnovisse potentiam: unde necesse erit, ut hanc

T t 2

præ-

præsumptionem probationibus positivis elidat.

13 Minus obstant Argumenta n. 9. allata. *Ad 1.* in textu cit. tantum quaesitum fuit, quando praesumatur Maleficium perpetuum, ut propter illud Matrimonium subsequens dirimatur: & respondet Pontifex, tunc praesumi perpetuum esse, quando intra triennium cohabitationis non cessat. Supponebatur autem ibi Maleficium praecessisse; quia circa hoc non verfabatur dubium: & ideo de eo etiam mentio facta non est. *Ad 2.* Fateor, ex praesenti aliquando praesumi praeteritum: in nostro autem casu tenenda est distinctio n. 11. allata ob datas ibidem rationes. *Ad 3.* Quando supervenisse praesumitur Impotentia, ita praesumitur, non ob favorem Matrimonij praecise, sed quia conjux alter de impotentia tanto tempore non provocavit, quam intra hoc tempus advertere potuisset, & debuisset, si adfuisset initio statim contractus.

14 Quæritur 5. Quas causas habeat Impotentia? *1.* Tam Impotentia generandi, quam coeundi plures potest habere causas. Et prior quidem 1. aliquando se tenet ex parte maris ob excessum caloris, frigoris, vel alterius qualitatis praedominantis. 2. Aliquando ex parte femine ob eandem, vel aliam causam. 3. Non raro ex parte utriusque ob disconvenientiam temperamentorum, vel eorundem nimiam convenientiam, ut si uterque calidissimi sit temperamenti, aut contra vir calidissimi, mulier frigidissimi. 4. Saepe id provenit à causa aliqua extrinseca, ex maleficio, medicamentis, cibis &c. femina nimium alterantibus: de quibus latè Paul. Zacch. qq. Medico-Leg. l. 3. tit. 1. q. 1. à n. 23.

15 Impotentia coeundi, seu ad copulam secundum dicta n. 3. alia est Temporanea, alia Perpetua. Temporanea causa frequentissima est defectus ætatis, ad copulam nondum aptæ, vel non ampliùs aptæ, ut in impuberibus, & nimium decrepitis. Perpetua alia est absoluta, alia respectiva. Absoluta oritur maximè 1. ex temperamento ipsius maris vel nimis frigido, vel nimis calido, quo fit, ut vel omnino seminare non possit ob defectum spirituum ad copulam, & seminationem excitantium, vel nimis properè expellat semen, illud effundendo, antequam vas famineum penetret. 2. Ex defectu partium genitalium ejusdem maris, quod careat semine, aut testibus, vel quod semen quidem, & testes habeat, sed illud spurium, & hos ineptos, vel si in neutro sit defectus, ob partium malam conformationem illud in vas debitum non possit immittere. 3. Ex arctitudine feminae, ob quam non possit semen intra vas recipere. 4. Ex maleficio, quo mas, aut femina, aut uterque, auxilio praesertim Dæmonis, ad coitum inhabilis redditur. 5. Ex medicamentorum,

ciborum, & exercitorum certorum usu, interperie aëris, morbo, & alijs causis extrinsecis. Sanch. l. 7. D. 94. n. 2. Zacch. qq. 1. cit. à n. 10. Pishing hic n. 1. Wiestner ibid. n. 4.

Iisdem ferè ex causis oritur Impotentia respectiva, cum hoc solum discrimine, quod Absoluta quidem Impotentia consummationem perfectam Matrimonij impediatur respectu omnium alterius sexus personarum, respectiva verò unius tantum, vel plurium. Frequentissimè verò Impotentia respectiva oritur 1. ex maleficio, impediendo commixtionem carnalem viri cum una tantum, vel certis quibusdam feminis, aut vicissim feminæ cum uno, vel certis aliquot viris. 2. Ex partium genitalium maris, & feminæ disconvenientia, quæ id efficiat, ut licet ille cum alia muliere, ista cum alio viro congressi valeat, inter se tamen ob defectum proportionis inter partes verè copulari nequeant. 3. Ex alia non congrua dispositione corporum, vel animi passionum, ex odij, vel etiam amoris vehementia &c. de quibus V. Paul. Zacch. q. 6. n. 1. & seqq.

Quæritur 6. An, & quando detur obligatio tollendi Impotentiam, post Matrimonij contractum detectam? *1.* Distinguen-do inter diversa media, quibus Impotentia hæc tolli potest: Vel enim tolli illa potest tantum per media, quæ mortis, aut morbi gravissimi periculum afferre judicantur, vel tolli potest per alia media, quæ simile periculum sibi conjunctum non habent. Si primum, neuter conjugum ad tollendam impotentiam obligatur cum tali periculo, ut de mortis periculo concedunt omnes; de periculo gravissimæ infirmitatis docent Sanch. l. 7. de Matr. D. 93. n. 52. Gutier. de Matr. c. 112. n. 31. Barbof. in c. 6. b. tit. n. 13. Perez D. 37. sect. 7. n. 3. Wiestner hic n. 12. Reiffentuel ibid. n. 67. Ratio est, quia ad hujusmodi remedia admittenda neuter se obligavit, nec conjugij lege obligatur, ut luculenter patet ex eo, quia etiam divortium permittitur casu, quo ex cohabitatione imminet periculum salutis corporalis. Si secundum, obligatur conjux impotens per ejusmodi media tollere impotentiam, ut bene advertunt Sanch. n. 32. cit. Palao tr. 28. D. 4. p. 14. §. 1. n. 9. Perez n. 3. Barbof. n. 13. Wiestner n. 11. Reiffentuel n. 7. & 66. Ratio est, quia id poscit mutuum jus copulæ, quod per matrimonialem contractum in se invicem transfulerunt. Proceditque hoc, etsi media illa conjuncta sint cum gravi dolore, ac molestia, modò mortis, aut infirmitatis hujusmodi periculum absit. Sanch. Barbof. Reiff. l. cit.

Ex quo sequitur, quid dicendum sit ad casum, quo femina nupta ita arcta est, ut cognosci à viro nequeat? Respondendum scilicet est cum distinctione: vel enim Medicorum judicio per incisionem absque mor-

mortis, & gravissimæ infirmitatis periculo ad carnale commercium idonea viro reddi potest, vel contra id fieri eorundem iudicio nequit absque eo periculo. *Si primum*, permittere illa scissuram debet, ut alijs allegatis verisimilius docent Sanch. n. 32. Guier n. 31. Perez n. 6. & 7. Wiestner n. 13. Reiffenstuel n. 66. Ratio est, quia cum talis Impotentia juxta Definitionem n. 3. datam non sit Perpetua, Matrimonium, inter ejusmodi conjuges contractum, est validum: & cons. uterque obligatur ad exhibendos alteri actus conjugales. ergo obligabitur etiam ad tollendum impedimentum, quo impeditur ab eorum exhibitione præstanda; nam qui ad exhibendum aliquod obsequium obligatur alteri, obligatur etiam ad ejus requisita ponenda, & impedimenta, cum potest, tollenda. *Neque obstat*, quod ponatur Impotentia tolli non posse, nisi cum gravi dolore, & molestia; modò enim adhibitio talis medijs non causet periculum mortis, vel gravissimæ alterius infirmitatis, ad hoc etiam adhibendum obligare videtur lex conjugij, cum dolori istiusmodi, vel molestiæ multum præponderent mala, quæ per adhibitionem illius vitari possunt; præterquam enim, quòd negligendo ejusmodi medium admittitur spes procreandæ prolis, cum debeant hujusmodi conjuges sibi convivere, utpote Matrimonio, ut dixi, valido, gravissimum foret periculum incontinentiæ, & pollutionum.

Si secundum contingat, & arctitudo Medicorum iudicio tolli incisione sine mortis, aut gravissimæ infirmitatis periculo nequeat, non tenetur conjux illam admittere, ut DD. *citt.* notant, ex ratione n. 17. allata; quia scilicet non videtur mulier cum tanto periculo obligari ad debitum conjugale, ex qua obligatione confurgere debet jus viri ad cogendam fæminam, ut patiat hujusmodi incisionem. Eadem distinctio adhibenda est, quando fæmina non est arcta, sed congressui virili obstat solum naturale virgineum signaculum; nam si hoc referari absque hujusmodi periculo nequeat per scissuram, ex omnium sententia istam pati non obligatur: pati verò eandem verisimilius tenetur, si scissura sine tali periculo, quamvis cum gravi dolore, vel molestia fieri possit, ut cum alijs à se *citt.* docet Sanch. n. 34. contra Petr. de Ledesma de Matr. q. 58. art. 1. col. penult. *Neque obstat*, quòd hoc casu defectus confurgat ex parte viri; quia cum vir culpâ vacet, & naturali illi imbecillitati suæ mederi nequeat, quærendum est remedium ex parte fæminæ, ut ipsi viro aptetur.

Quæritur 7. An, & quomodo tolli licitè possit maleficium, quo unus, vel uterque conjux factus est impotens? *Certum est 1.* Eo casu præ omnibus suadendum esse usum remediorum spiritualium, & supernaturalium, quippe quæ ad ejusmodi præstigijs tollendas a DEO specialiter insti-

tuta, & ordinata sunt: quales sunt oratio, invocatio SS. Trinitatis, Nominis JESU, & B. V. jejunia, & alia mortificationis, vel misericordiæ opera, usus Sacramentorum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, Signi Crucis, SS. Reliquiarum, aqua, panis, vel sal benedictus, Exorcismi Ecclesiæ &c.

Certum est 2. Impotentiam, & aliud quodcumque nocumentum, ex maleficio ortum, tolli non posse licitè alio, & potentiori maleficio, ut certa, & ab omnibus recepta est doctrina S. Thom. in 4. dist. 34. q. un. art. 3. ad 3. & ratio est, quia omne maleficium est intrinsecè malum, neque honestari potest utilitate, vel etiam bonitate effectûs, cum non sint facienda mala, ut inde eveniant bona juxta Apostolum Rom. 3. v. 8. *Proceditque hoc*, etiam maleficis paratus sit maleficio tali maleficium solvere: nam adhuc ab eo peti non potest talis solutio; quia peteretur ab ipso, quòd licitè non potest præstare, Sanch. l. 7. de Matr. D. 95. n. 7.

Certum est 3. Casu, quo pactum cum Dæmone non solum simplex, sed duplex est, ita, ut vi illius Dæmon non solum signoposito, & durante, conservare impotentiam, vel aliud nocumentum debeat, sed etiam illo remoto, ejusmodi malum tollere, & potentiam, sanitatem &c. restituere, ac procurare teneatur, non esse licitum, signum ejusmodi tali intentione tollere, ut Dæmon ex pacto malum auferat, & potentiam, sanitatem &c. procuret, ac restituat. Delrio l. 6. *Disquis. Mag. c. 2. sect. 1. q. 3. pag. 5. not. 3.* Sanch. l. 7. de Matr. D. 96. n. 1. Perez D. 37. sect. 2. n. 4. Gonzal. in c. 5. b. tit. n. 13. Wiestner n. 16. *fin.* Ratio est, quia ablatio signi, tali intentione facta, esset approbatio, confirmatio, & usus pacti, cum Dæmone initi, ejusque virtute speraretur recuperatio potentiæ, sanitatis &c. quòd intrinsecè malum est.

Controversia major est, an sine ullius maleficij, vel pactionis hujusmodi interventu, liceat destruere, vel removere, vel petere à malefico, ut destruat, vel removeat signum, ad cujus positionem Dæmon ex pacto impotentiam, vel nocumentum aliud debebat inducere, & conservare? Negant aliqui apud Delrio l. cit. q. 3. pr. *Moven-tur 1.* Exemplo S. Hilarionis, qui non est passus investigari, & removeri signa, quibus ablatis, Dæmon passus est, se exiturum à puella per ipsum inesset, ut in *ejusdem Vita* narrat S. Hieronymus: & subdit S. D. ad hoc S. Hilarionem ea ductum fuisse ratione, ne aut solitis incantationibus Dæmon recessisse videretur, aut ipse sermoni ejus accommodasse fidem. *2.* Quia ejusmodi signi destructio est quoddam signum Dæmoni datum ad restituendam potentiam, vel sanitatem, vel ad eam non amplius impediendam, atqui signis à Dæmone datis ad potentiæ, vel sanitatis recuperationem uti non

T t 3

licet;

licet; quia hoc intrinsecè, & ita malum est, ut nullo, quantumcunque honesto fine, cohonestari valeat. 3. Quia qui signum ejusmodi removet ad tollendum maleficium, utitur scientiâ à Dæmone accepta ex pacto, quod Dæmon inijt cum malefico; nam seclusa hac pacto, maleficiatus scire non posset, quod signo illo remoto, cessaturum sit maleficium. atqui usus scientiæ ita acceptæ ad mali propulsationem, & sanitatis recuperationem illicitus est, ergo &c. 4. Sicut se habet signi positio ad tollendam potentiam, ita se habet ejus destructio, vel remotio ad eam recuperandam; nam utraque est adinventio, & effectus Dæmonis. sed signi positio illicita est, non tantum, quia noxia est, sed etiam, quia præstigiosa, ergo talis etiam erit signi remotio. 5. Si remove, aut destruere liceret signa, quibus positis, maleficium induxit Dæmon, uti etiam liceret signis, ac remedijs alijs, quibus positis, scitur quod à nocumento ipse sit cessaturus, neque enim apparet ratio, quare unum sit licitum, illicitum alterum. atqui secundum non licet; quia habet pactum cum Dæmone saltem implicitum ergo nec primum licebit.

24 Sed dicendum, non esse illicitum destruere, vel remove signa, aut petere à malefico, vel alio, ut hujusmodi signa destruat, vel removeat, si hoc fiat sine novo pacto, & animo præcisè destruendi prius cum Dæmone initum, ut ita ijs signis sublati, tollatur maleficium, quod ijs positis, est inductum, & perseverat. Ita Scot, in 4. dist. 34. q. un. Cajet. Opusc. tom. 2. tr. 12. de maleficio. q. un. & in Summ. V. maleficium. Sylvest. V. eod. q. 7. Rosell. V. Impedimentum imped. 15. n. 18. 19. Sot, dist. cit. q. un. art. 4. Navar. Man. c. 11. n. 29. Castro l. 1. de Heret. punit. c. 15. Delrio q. 3. cit. Less. l. 2. de J. & Just. c. 44. n. 36. Suar. l. 2. de Superstit. c. 17. à n. 9. Sanch. l. 7. de Matr. D. 96. n. 3. Gutier. c. 113. de Matr. n. 10. Perez D. 37. sect. 8. à n. 5. Palao tr. 17. D. 1. p. 11. n. 3. Gonzal. in c. 5. b. tit. n. 13. Zœf. bic n. 12. Wiestner ibid. n. 21. & alij RR.

25 Ostenditur: Si talis signi remotio, vel destructio inhonesta, & illicita foret, hoc ideo foret, quia videretur esse usus, & participatio quædam magicæ artis, & Dæmonis tacita invocatio. atqui talis non est remotio, & destructio, quæ in Controversiæ præsentis casu ponitur; nam si talis esset, esset vel ex natura sua, vel ex fine, & intentione removentis, ac destruentis, vel ex antecedente pacto, vel ratione effectus, vel denique ratione credulitatis, quod signo sublato, cessaturum sit maleficium. ex nullo istorum capitum talis est. Non ex primo; quia remotio, & destructio signi magici ex natura sua est actio omnino indifferens. Non ex secundo; quia signum hoc removens Dæmonem non tam invocare, quam invocationem

illius, per maleficium, sive signi positionem factam, ejus remotione, vel destructione dissolvere, & impedire intendit. Non ex tertio; quia signum removens, vel destruens tali casu se habet, sicut is, qui sciens à Civitatis proditore ex pacto, cum hostibus facto, positum iisdem esse signum ad urbem certo loco, & tempore occupandam, illud tollit, vel destruit, atqui iste non censetur colludere, aut pacisci cum hostibus, sed potius adversari, & impedire collusionem. ergo nec is, qui signum magicum tollit, vel destruit, censeri debet consentire in pactum, cum Dæmone initum à malefico. Non ex quarto; quia Impotentia, vel alterius nocumenti cessatio ex se bona, & removenti, vel destruenti debita est. Non denique ex quinto capite; quia id credere ullo Jure non prohibetur, cum ex usu, & experientia verisimile sit, Dæmonem, qui manente signo ratione pacti cum malefico iniri obligatus erat ad nocendum, eo abalto, atque ita dissoluto pacto, à nocumento cessaturum.

Conf. 1. Si signi magici remotio, vel destructio superstitiosa, & conf. illicita foret, opus esset, ut restitutio potentia, vel alterius mali ablatio ex novo aliquo pacto procederet, vi cujus teneretur Dæmon aliquid agere, & operari. atqui non procedit ex novo aliquo tali pacto, sed ex mera pacti prius iniri dissolutione, nec Dæmon tali casu aliquid operari, vel agere cogitur, sed tantum definit agere, vel operari. ergo &c. 2. Fas est expectare fugam Dæmonis ab Energumeno ad Exorcismos Ecclesiæ, vel cessationem tentationis ad signum Crucis formatum, igitur etiam fas erit expectare effectum Dæmonis privativum potentia, vel sanitatis ad destructionem, vel remotionem signi, quo inducta est impotentia, vel aliud maleficium; in neutro enim casu expectatur effectus ille vi alicujus pacti conventi cum Dæmone, sed potius ex solutione pacti, & amicitia cum illo. 3. Si maleficus in externo, vel interno Pœnitenti foro confiteretur maleficium, illatum alteri per signi magici positionem, uterque Judex compelleret, imò deberet illum compellere ad signi remotionem, ad hoc autem compelli non posset, si ejusmodi signi remotio contineret etiam tacitam invocationem Dæmonis, & conf. superstitiosa esset. ergo &c.

Ex his sequitur Argumentorum adversæ opinionis solutio. Ad 1. S. Hilarion Diabolicæ pactiois signa perquiri, & investigari vetuit; tum ad vitandum præsentis, & rudis populi scandalum, qui credidisset Dæmonem à puella expulsum magicis incantationibus; tum verò quia existimavit fore ad majorem Divini Numinis gloriam, & fidei in fide, & fiducia in DEUM confirmationem, si miraculo, & virtute Divina potius, quam alio etiam licito medio à mali-

gni Spiritus vexatione puellam liberaret. *Ad 2.* Signi ablato novum à Dæmone signum foret, si eo ablato teneretur Dæmon ex pacto restituere sanitatem, vel potentiam maleficio ablatam: quod non fit in nostro casu; quia per signi ablationem tantum rescinditur pactum, quo stante tenebatur Dæmon nocere, non verò iniri novum, vi cuius obligaretur potentiam, vel sanitatem restituendo prodesse. *Ad 3.* Signum tollens non à Dæmone, sed ab ijs, quibus hoc manifestavit maleficus, didicit, quòd signo ablato, maleficus sit cessaturus: & esto, didicisset ab ipso Dæmone, discendo quidem peccasset graviter, accepta tamen notitia, ad signi magici destructionem licite uteretur, eo profus modo, quo artem aliquam licitam doctus à Dæmone, eam sic procurando quidem graviter deliquit, non autem vetatur artem sic adeptam exercere. *Ad 4.* Lata est disparitas inter positionem signi, & ejus ablationem: nam illa ex pactione procedit; non autem ista: ad illam Dæmon aliquid agit, & operatur; ad hanc agere, & operari definit præcisè ideo, quia ad agendum, & operandum vi pacti solum obligatur tamdiu, quamdiu signum in loco positum intactum permanet. *Ad 5.* Sequelam concedunt Sanch. l. 2. mor. c. 41. n. 25. Less. l. cit. n. 45. Suar. n. 16. Palao n. 10. Perez n. 6. Wiestner n. 24. Rationem dant, quia licitum est aliquid ex se bonum, vel omnino indifferens facere, quo factò dissolvatur pactum, à malefico cum Dæmone initum, & cesset maleficus, cum id non signum novæ pactionis, sed prius initæ detestatio, & aversio sit. Sic ex communi sententia percutientem Veneticam licet repercutere, ne Dæmon ad percussorem veneticæ, tanquam signum sibi datum, nocere percussio possit.

Quæritur 8. Quando liceat à malefico petere, ut tollat maleficus? R. hic distinguendum esse inter tres casus. Nam 1. Si constet, quòd maleficus nesciat solvere absque novo maleficio, non licet à talis malefico petere solutionem maleficij; quia petitur res, quam ipse licite præstare nequit. Sanch. l. 7. de Matr. D. 95. n. 8. Idque verum est, etsi maleficus paratus sit ad maleficij maleficia solvenda, ut contra Aureolum in 4. dist. 34. q. 2. & Angel. V. superstitio n. 13. melius cum Turrecr. Rosell. Sylvestr. Armill. Navar. Covar. & alijs docet Sanch. l. cit. n. 7. Rationem dant, quia tum solum à parato petere solutionem maleficij licet, quando is licite hoc potest præstare, & petentis interest, ut necessitati suæ consulat; tunc enim non est petere peccatum, nec cooperari peccato alterius, sed uti istius peccato, quod non ipsi petenti, sed malefico ascribendum est, cum ille ab isto petierit, quod ipse licite præstare potuit, prout contingit in petente mutuum ab usurario, & Juramentum ab infideli, atqui maleficus non potest licite maleficus maleficio solvere ob

nullum bonum, cum solutio talis intrinsecè mala sit, & ponitur, quòd alium modum sine maleficio maleficus solvendi nesciat. ergo &c. *Conf.* Quia in SS. Litteris Levit. 19. & 20. gravissimè condemnantur confugientes ad magos, & ariolos, cum tamen semper hos esse paratos constet.

2. Si maleficus plura media ad solvendum maleficus, nōisset quædam licita, & quædam illicita, integrum est ab eo petere absolute, ut maleficus solvat, quamvis constet petenti, fore, ut medio illicito utatur. Ita contra Cajet. tom. 2. Opusc. tr. 12. de malef. q. un. in fin. Corp. & Delrio Disq. Mag. l. 6. c. 2. sect. 1. q. 2. pag. 8. dist. 4. probabilius docent Petr. de Ledem. de Matr. q. 58. art. 2. dub. 2. Sanch. D. 95. cit. c. 12. & alij. Ratio est, quia omnes fatentur, licitum esse petere ab Usurario mutuum, & ab Infideli Juramentum, quando petens eis indiget, licet exploratum petenti sit, fore, ut ille sub usuris mutuet, & hic juret per Deos falsos; nec alia datur ratio, nisi quòd utrumque fieri possit modo licito. atqui hæc ratio militat etiam in casu nostro; nam petitur à malefico solutio maleficij, quam potest medio licito facere, scilicet auferendo signum, igitur solutio ejus ab ipso peti poterit, & si id alio maleficio faciat, id ipsi, non petenti est tribuendum. Duo tamen l. cit. monet Sanchez. Unum est, non esse licitum admittere medicinam aliquam vanam, & superstitiosam, si eam maleficus applicare velit; quia consentiens in applicationem talis medicinæ, jam non uteretur tantum peccato alterius, sed ipsa tali medicina, cujus usus, cum nullam vim sanandi, nisi ope, & invocatione Dæmonis habeat, intrinsecè malus est. Alterum, quando spes est, fore, ut proficiat monitio, teneri petentem ex lege Charitatis illum monere, ut medio licito faciat: quod idem fatendum est de petente mutuum ab Usurario, & Juramentum ab Infideli.

3. Si dubium sit, an maleficus medius aliquod maleficus solvendi licitum nōrit, nullatenus licet solutionem maleficij ab eo petere. Delrio sect. 1. cit. q. 1. pag. pen. Sanch. n. 13. quia præsumptio est contra ipsum, ex eo maxime capite, quòd malefici frequentius sola media superstitiosa nōrint. Hinc idem Sanchez cum cit. Delrio ad vincendum hoc dubium consultit, quærendum esse à malefico, quæ media nōrit: si renuat explicare, ait vehementissimam esse suspicionem contra illum; si autem explicet, tunc videndum est, an medium sit licitum, vel illicitum secundum hæcenus dicta. Ex quo cum eodem Delrio Sanch. n. 14. infert, ab eo malefico, qui author maleficij illius non fuit, rarissimè licere petere medelam maleficij, nisi de loco, & modo maleficij ab ipso authore, vel ab alio certior factus sit; quia talis moraliter nescit mederi sine alio maleficio, & nova Dæmonis cooperatione.